

Σχολικές παρεμβάσεις για μετανάστες μαθητές στο πλαίσιο της προσέγγισης για την προαγωγή της υγείας σε ολόκληρο το σχολείο: μια συνολική ανασκόπηση.

Claudia Meroni και Veronica Velasco
Πανεπιστήμιο Milano-Bicocca, Τμήμα Ψυχολογίας

Περίληψη (Σιδηρόπουλος Δ. – Καμπερίδης Χ.)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι ανάγκες των μεταναστών μαθητών

Τα μεταναστευτικά φαινόμενα και οι ανάγκες των παιδιών και των νέων που έχουν επανεγκατασταθεί είναι κεντρικής σημασίας για τις σύγχρονες κοινωνίες. Οι μετανάστες μαθητές μπορεί να είναι ένας ευάλωτος πληθυσμός λόγω των κοινωνικών καθοριστικών παραγόντων της υγείας που επηρεάζουν τη συναισθηματική και σωματική τους ευεξία. Επιπλέον, συχνά εκπαιδεύονται σε περιβάλλοντα που δεν διαθέτουν πόρους, βιώνουν τραύματα επανεγκατάστασης και μπορούν να περιβάλλονται από εχθρικά περιβάλλοντα. Όσον αφορά την ακαδημαϊκή επιτυχία, οι μετανάστες μαθητές στις περισσότερες χώρες τείνουν να έχουν χαμηλότερα εκπαιδευτικά αποτελέσματα από τους γηγενείς συνομηλίκους τους και τα ακαδημαϊκά τους επιτεύγματα συνεχίζουν να υστερούν σε σχέση με αυτά των παιδιών μη μεταναστών. Είναι αξιοσημείωτο ότι τα προβλήματα που εμποδίζουν τα σχολικά αποτελέσματα των μεταναστών μαθητών υπερβαίνουν το χάσμα γλωσσικής επάρκειας (Nusche, 2009· Millon-Fauré, 2019).

Επιπλέον, τα παιδιά μεταναστών κινδυνεύουν να εγκαταλείψουν το σχολείο ή να λάβουν φτωχότερη εκπαίδευση. Στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη της UNESCO, ο επαναπροσανατολισμός της εκπαίδευσης για να προσεγγίσει παιδιά που κινδυνεύουν να περιθωριοποιηθούν είναι ζωτικής σημασίας προκειμένου να μεταμορφωθεί η κοινωνία για βιώσιμη ανάπτυξη και να ικανοποιηθούν οι μαθησιακές ανάγκες όλων των νέων και των παιδιών (UNESCO, 2010).

Καθώς οι μετανάστες μαθητές αντιμετωπίζουν προβλήματα σωματικής υγείας, κοινωνικο-συναισθηματικές, ακαδημαϊκές και γλωσσικές προκλήσεις, η υγεία και τα σχολικά επιτεύγματα διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην ένταξή τους. Στην πραγματικότητα, οι μαθητές που είναι καλά ενταγμένοι στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας υποδοχής, τόσο ακαδημαϊκά όσο και κοινωνικά, είναι πιο πιθανό να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους και να είναι σε καλές συνθήκες υγείας (Noorani et al., 2019). Κατά συνέπεια, η έρευνα έδειξε επίσης ότι μετανάστες μαθητές με χαμηλή ακαδημαϊκή επίδοση εμφανίζουν αρνητική αυτοεκτίμηση, άγχος και ανασφάλεια (Giavrimis et al., 2003; Wadsworth et al., 2008).

Τα σχολεία έχουν καθήκον να ανταποκρίνονται σε πολλά ζητήματα σωματικής υγείας, ψυχικής υγείας και ακαδημαϊκών θεμάτων ειδικά για τα παιδιά μετανάστες, καθώς και να καλλιεργούν

δυνάμεις προκειμένου να ενθαρρύνουν θετικά εκπαιδευτικά αποτελέσματα. Το σχολικό σύστημα είναι ιδιαίτερα καλά τοποθετημένο για να αντιμετωπίσει το θέμα της υγείας των μεταναστών μαθητών, καθώς είναι συνήθως ο πρώτος θεσμικός και κοινωνικός χώρος στον οποίο συμμετέχουν στην πολιτιστική προσαρμογή και ο πρωταρχικός τόπος επαφής μεταξύ μεταναστών μαθητών και γηγενών μαθητών. Το ιδανικό μέρος για προγράμματα που στοχεύουν στην προώθηση της ένταξης (EC, EACEA, Eurydice, 2019).

Ωστόσο, η βιβλιογραφία σχετικά με τις σχολικές στρατηγικές που στοχεύουν μετανάστες μαθητές είναι ακόμα περιορισμένη (Bal & Perzigian, 2013; Tyrer & Fazel, 2014). Συγκεκριμένα, παρά τα πολυάριθμα σχολικά προγράμματα που έχουν αναπτυχθεί για την πρόληψη κοινωνικο-συναισθηματικών και συμπεριφορικών προβλημάτων και την ενίσχυση της υγείας, της εκπαίδευσης και της προσαρμογής των μεταναστών μαθητών, λίγα είναι γνωστά, είτε στη θεωρία είτε στην πράξη, για τους τύπους δραστηριοτήτων που μπορεί να λειτουργούν καλύτερα και απαιτούνται σωστές αξιολογήσεις (Rousseau & Guzder, 2008).

Το έργο «Ολιστική Προσέγγιση του σχολείου για νέους με μεταναστευτικό υπόβαθρο» (WAY)

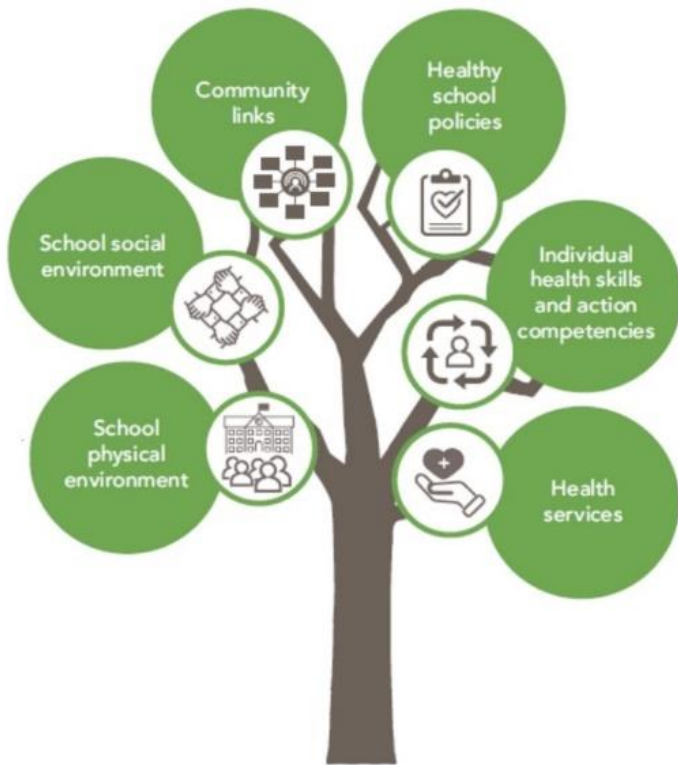
Η "Ολιστική Προσέγγιση του σχολείου για τη νεολαία με μεταναστευτικό υπόβαθρο" (WAY) είναι ένα έργο που χρηματοδοτείται από το Erasmus+ που στοχεύει στη διάδοση της προσέγγισης για ολόκληρο το σχολείο για την προώθηση της υγείας και της μάθησης μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο. Μακροπρόθεσμα, το έργο WAY θα συμβάλει στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης ατόμων που προέρχονται από μεταναστευτικό και χαμηλό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο και στη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου για μαθητές μεταναστευτικής καταγωγής.

Οι συμμετέχοντες οργανισμοί είναι: Το European Center for Economic and Policy Analysis and Affairs (ECEPAA), ένας βελγικός μη κερδοσκοπικός οργανισμός, το Fundacion Red Incola, ένας ισπανικός μη κερδοσκοπικός οργανισμός, το Università degli Studi Di Milano-Bicocca – Τμήμα Ψυχολογίας, ένα ιταλικό πανεπιστήμιο, το 2^ο Επαγγελματικό Λύκειο Κατερίνης, ελληνικό σχολείο, το Agrupamento de Escolas de Silves, πορτογαλικό σχολείο, το Autokreacja Foundation, Πολωνική ΜΚΟ, και το IIS Laeng Meucci, Ιταλικό σχολείο του Osimo (Marche).

Αυτή η ανασκόπηση αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό βήμα του έργου για τον εντοπισμό αποτελεσματικών σχολικών παρεμβάσεων για την προώθηση των ακαδημαϊκών αποτελεσμάτων και των αποτελεσμάτων υγείας των μεταναστών παιδιών και νέων σχολικής ηλικίας.

Προσέγγιση για ολόκληρο το σχολείο

Μια ευρέως αναγνωρισμένη προσέγγιση για την προώθηση της υγείας και της ευημερίας των μαθητών είναι το μοντέλο του Σχολείου Προαγωγής Υγείας (HPS). Έχει αποδειχθεί ότι ένα τέτοιο μοντέλο μπορεί επίσης να είναι αποτελεσματικό όσον αφορά την ισότητα και τη μείωση των ανισοτήτων (SHE, 2018). Καθώς μπορεί να εφαρμοστεί με επιτυχία για τη βελτίωση της υγείας και των ακαδημαϊκών αποτελεσμάτων σε παιδιά και εφήβους από χαμηλό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο ή από ευάλωτες ομάδες, υποθέτουμε ότι θα μπορούσε να είναι ένα χρήσιμο πλαίσιο απευθυνόμενο στις ανάγκες μεταναστών μαθητών.

Η προσέγγιση HPS (Dadaczynski et al., 2020· Turunen et al., 2017):

- αναγνωρίζει ότι η μάθηση και η υγεία συνδέονται στενά,
- στοχεύει στην προώθηση της ατομικής και οργανωτικής αλλαγής
- και αναγνωρίζει ότι όλες οι πτυχές του σχολείου μπορούν να επηρεάσουν την υγεία και την ευημερία των μαθητών.

Το HPS βασίζεται σε μια προσέγγιση ολόκληρου του σχολείου και προσδιορίζει έξι στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη μαζί προκειμένου να προαχθεί η υγεία των μαθητών (Turunen et al., 2017· Sawyer et al., 2021): ατομικές δεξιότητες υγείας και ικανότητες δράσης, κοινωνικό περιβάλλον του σχολείου, υγιείς σχολικές πολιτικές, φυσικό περιβάλλον του σχολείου, κοινοτικοί δεσμοί, συνεργασία στις υπηρεσίες υγείας.

Ο παρακάτω πίνακας περιγράφει συνοπτικά κάθε στοιχείο:

Πίνακας 1: Στοιχεία προσέγγισης για ολόκληρο το σχολείο

1. ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΔΡΑΣΗΣ

Οι ατομικές δεξιότητες και οι ικανότητες δράσης μπορούν να προωθηθούν μέσω του προγράμματος σπουδών και των δραστηριοτήτων που αναπτύσσουν γνώσεις και δεξιότητες, επιτρέποντας στους μαθητές να αναλάβουν δράσεις που σχετίζονται με την υγεία, την ευημερία και το μορφωτικό επίπεδο. Οι δράσεις πρέπει να εντάσσονται στην καθημερινότητα του σχολείου. Θα πρέπει να στοχεύουν, για παράδειγμα, στην υγιεινή διατροφή, την καθημερινή σωματική δραστηριότητα, την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και παιδείας για την υγεία.

2. ΣΧΟΛΙΚΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το φυσικό περιβάλλον του σχολείου περιλαμβάνει τα κτίρια, τους χώρους και το σχολικό περιβάλλον. Για παράδειγμα, η δημιουργία ενός υγιούς φυσικού περιβάλλοντος μπορεί να περιλαμβάνει το να γίνει ο χώρος του σχολείου πιο ελκυστικός για αναψυχή και σωματική δραστηριότητα.

3. ΣΧΟΛΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το σχολικό κοινωνικό περιβάλλον σχετίζεται με την ποιότητα των σχέσεων μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας, π.χ. μεταξύ των ίδιων των μαθητών και των μαθητών με το σχολικό προσωπικό. Το κοινωνικό περιβάλλον επηρεάζεται από τις κοινωνικές ικανότητες των μελών της σχολικής κοινότητας και από τις σχέσεις με τους γονείς και την ευρύτερη κοινότητα.

4. ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Οι σχολικές πολιτικές είναι σαφώς καθορισμένα έγγραφα ή αποδεκτές πρακτικές που έχουν σχεδιαστεί για να προάγουν την υγεία και την ευημερία. Αυτές οι πολιτικές ενδέχεται να ρυθμίζουν ποια τρόφιμα μπορούν να σερβιριστούν στο σχολείο ή να περιγράψουν τον τρόπο πρόληψης ή αντιμετώπισης του σχολικού εκφοβισμού. Οι πολιτικές είναι μέρος του σχολικού σχεδίου.

5. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

Η συνεργασία υπηρεσιών υγείας αναφέρεται σε τοπικές και περιφερειακές υπηρεσίες που βασίζονται στο σχολείο-βάση ή στο σχολείο-συνδεδεμένο με ευθύνες για την υγειονομική περίθαλψη και την προαγωγή της υγείας των μαθητών παρέχοντας άμεσες υπηρεσίες στους μαθητές. Αυτό περιλαμβάνει μαθητές με ειδικές ανάγκες. Οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες υγείας μπορούν να συνεργαστούν με δασκάλους σε συγκεκριμένα θέματα, π.χ. υγιεινή και σεξουαλική διαπαιδαγώγηση.

6. ΔΕΣΜΟΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Οι κοινοτικοί σύνδεσμοι είναι σύνδεσμοι μεταξύ του σχολείου και των οικογενειών των μαθητών και του σχολείου και βασικών ομάδων/ ατόμων στη γύρω κοινότητα. Η διαβούλευση και η συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη της κοινότητας θα υποστηρίξει τις σχολικές προσπάθειες για την προαγωγή της υγείας και θα στηρίξει τη σχολική κοινότητα στις δράσεις προαγωγής της υγείας.

ΠΗΓΗ: SHE School Manual 2.0. Ένας μεθοδολογικός οδηγός για να γίνει ένα σχολείο προαγωγής της υγείας. Ίδρυμα Δικτύου Σχολείων για την Υγεία στην Ευρώπη (2019)

ΣΤΟΧΟΙ

Παρόλο που αναγνωρίζεται η δυνατότητα της προσέγγισης HPS για ολόκληρο το σχολείο, υπάρχει έλλειψη εμπειρικών γνώσεων σχετικά με τον αντίκτυπο της προσέγγισης HPS στους πληθυσμούς σχολείων μεταναστών (Nyika et al., 2017). Υπό το πρίσμα αυτό, υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω έρευνα σχετικά με το πώς το σχολικό μοντέλο προαγωγής της υγείας μπορεί να επηρεάσει και να προσαρμοστεί ώστε να ωφελήσει αποτελεσματικά τους μαθητές μετανάστες και τις οικογένειές τους.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω σκέψεις, αυτή η μελέτη στοχεύει στο να διεξαγάγει μια γενική ανασκόπηση της αποτελεσματικότητας των σχολικών παρεμβάσεων στα ακαδημαϊκά και υγειονομικά αποτελέσματα παιδιών και νέων μεταναστών σχολικής ηλικίας (από το νηπιαγωγείο έως την ολοκλήρωση του λυκείου) και να συνδέσει αυτές τις παρεμβάσεις με την προσέγγιση του HPS.

Συγκεκριμένα, θέλουμε:

1. σύνθεση των στοιχείων της αποτελεσματικότητας αυτών των στρατηγικών,
2. να κατανοήσουμε ποια αποτελέσματα που σχετίζονται με μετανάστες σπουδαστές έχουν αντίκτυπο,
3. να εντοπιστούν βασικά στοιχεία αυτών των παρεμβάσεων και να συγκριθούν με το μοντέλο των Σχολείων Προαγωγής της Υγείας και τα στοιχεία της προσέγγισης για ολόκληρο το σχολείο,
4. να διερευνήσει τις αποτελεσματικές συνθήκες εφαρμογής που προσδιορίζονται από τη βιβλιογραφία.

ΜΕΘΟΔΟΙ:

Η μελέτη διεξήχθη σύμφωνα με τη δήλωση Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA).

Ο κύριος στόχος των αναθεωρήσεων-ομπρέλα είναι η συγκέντρωση στοιχείων από πολλαπλές κριτικές σε ένα χρησιμοποιήσιμο και προσβάσιμο έγγραφο. Επικεντρώνονται σε γενικά θέματα ή ζητήματα για τα οποία υπάρχουν πολλές ανταγωνιστικές παρεμβάσεις και έχουν αξιολογηθεί από τη βιβλιογραφία. Ως εκ τούτου, επισημαίνουν τις διαθέσιμες αξιολογήσεις που αφορούν αυτές τις παρεμβάσεις και τα ευρήματά τους. Το τελικό αντικείμενο είναι να συνοψίσει τις διαθέσιμες γνώσεις και στοιχεία, να επισημάνει τα ερευνητικά κενά και να προτείνει συστάσεις για πρακτική και μελλοντική έρευνα (Grant & Booth, 2009).

Αυτή η ανασκόπηση-ομπρέλα περιλαμβάνει ανασκοπήσεις και μετα-αναλύσεις σχετικά με παρεμβάσεις στο σχολείο που στοχεύουν σε μετανάστες μαθητές.

Στρατηγική αναζήτησης και επιλογή

- ✓ Πραγματοποιήσαμε μια ολοκληρωμένη αναζήτηση βιβλιογραφίας χρησιμοποιώντας τις ακόλουθες 4 διαδικτυακές βάσεις δεδομένων: *PsychInfo*, *Scopus*, *Pubmed* και *ERIC*.
- ✓ Αναζητήσαμε δημοσιεύσεις με αξιολογήσεις από ομοτίμους από το 2005 έως το 2021 χρησιμοποιώντας τις ακόλουθες λέξεις-κλειδιά: ((σχολείο*) 'Η (εκπαίδευση*) 'Η (μαθητής*)) ΚΑΙ ((παρέμβαση*) 'Η (πρόγραμμα*) 'Η (πρωτοβουλία*)) ΚΑΙ ((πρόσφυγας*) 'Η (αίτηση ασύλου*) 'Η (αίτηση ασύλου*) 'Η (μετανάστης*) 'Η (εκτοπισμένος*) 'Η (εθνοτική μειονότητα*) 'Η (φυλετική μειονότητα*) 'Η (ασυνόδευτο)) ΚΑΙ ((αναθεώρηση) 'Η (μετα-ανάλυση*) 'Η (μεταανάλυση*)).
- ✓ Η αναζήτηση τέθηκε για τον εντοπισμό μελετών στις οποίες χρησιμοποιήθηκαν αυτοί οι όροι στους τίτλους ή τις περιλήψεις των εκδόσεων.

- ✓ Εντοπίσαμε πρόσθετη βιβλιογραφία αναζητώντας χειροκίνητα και με βάση τις λίστες αναφοράς επιλεγμένων εργασιών. Συμπεριλήφθηκαν μόνο αξιολογήσεις σχετικά με παιδιά ή νέους που προσδιορίστηκαν ως μετανάστες, αιτούντες άσυλο, πρόσφυγες ή εκτοπισμένους. Εξαιρέσαμε εργασίες που επικεντρώθηκαν αποκλειστικά σε ενήλικες. Εάν οι αξιολογήσεις εξέτασαν επίσης μελέτες που στοχεύουν ενήλικες, συμπεριλήφθηκαν μόνο ξεχωριστά αποτελέσματα για παιδιά και εφήβους. Συμπεριλάβαμε μόνο ανασκοπήσεις ή μετα-ανάλυση που δοκίμασαν ή αξιολόγησαν παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν σε σχολικά περιβάλλοντα (από το νηπιαγωγείο έως την ολοκλήρωση του λυκείου). Όταν μια δημοσίευση περιελάμβανε μελέτες που πραγματοποιήθηκαν σε πολλαπλά περιβάλλοντα, τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα έπρεπε να αναφέρονται χωριστά για το σχολικό περιβάλλον.

Μετά από μια επιλογή δύο βημάτων που πραγματοποιήθηκε από τους συγγραφείς βάσει κριτηρίων ένταξης, συμπεριλήφθηκαν 21 ανασκοπήσεις και επιλέχθηκαν 18 στρατηγικές και κατηγοριοποιήθηκαν σύμφωνα με τις έξι συνιστώσες της προσέγγισης για το ολιστικό σχολείο που περιγράφεται από το μοντέλο του Σχολείου Προαγωγής της Υγείας.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει τις στρατηγικές που προσδιορίστηκαν, τον αριθμό των ανασκοπήσεων που έλαβαν υπόψη κάθε στρατηγική, την αποτελεσματικότητα και κατά πόσο αξιολογήθηκαν τα αποτελέσματα της υγείας και των ακαδημαϊκών συμπερασμάτων.

Ατομικές δεξιότητες

Το στοιχείο που ευθύνεται για τον μεγαλύτερο αριθμό στρατηγικών σχετίζεται με τις ατομικές δεξιότητες. Η πιο αναλυμένη στρατηγική, δηλαδή οι δημιουργικές και εκφραστικές τεχνικές, τοποθετείται σε αυτό το στοιχείο. Οι εκφραστικές τεχνικές είναι μια αποτελεσματική στρατηγική, ειδικά σε σχέση με ψυχοκοινωνικά αποτελέσματα. Οι τεχνικές κατάρτισης δεξιοτήτων έχουν επίσης αναφερθεί από σχετικό αριθμό αξιολογήσεων. Αυτά αντιμετωπίζουν πολύ μεγάλο αριθμό στόχων και έχουν δείξει θετικά αποτελέσματα σε ορισμένες διαστάσεις που σχετίζονται με τη σωματική, κοινωνική και συναισθηματική υγεία και τα ακαδημαϊκά αποτελέσματα.

Οι στρατηγικές που προσδιορίστηκαν είναι:

1. Δημιουργικές και εκφραστικές τεχνικές
2. Εκπαίδευση κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων
3. Εκπαιδευτική και επαγγελματική υποστήριξη, συμβουλευτική, καθοδήγηση
4. Αγωγή υγείας και ενημέρωση
5. Ακαδημαϊκή κατάρτιση / γνώση / μάθηση
6. Παρεμβάσεις εκμάθησης γλωσσών

Πίνακας 2: Στρατηγικές ατομικών δεξιοτήτων

Στρατηγικές	N	Περιγραφή	Συμπεριλαμβάνονται τα αποτελέσματα	Αποτελεσματικότητα
Δημιουργικές και εκφραστικές τεχνικές	13	Δραστηριότητες με βάση το δράμα, Αφήγηση και λογοτεχνικές προσεγγίσεις (γραφή, παιχνίδι με άμμο, ποίηση κ.λπ.). Δημιουργικές δραστηριότητες βασισμένες στο παιχνίδι. εικαστική τέχνη (σχέδιο, φωτογραφία). Παραστατικό (χορός, τραγούδι), οπτικοακουστικά και πολυμέσα· τέχνες και μουσικοθεραπεία, φόρμες πολλαπλών μεθόδων. Σχεδιασμένο για να παρέχει στα άτομα διεξόδους για να εκφράσουν συναισθήματα και να επεξεργαστούν τα συναισθήματα. Συχνά συνεπάγονται επίσης κοινή συμμετοχή σε δραστηριότητες και σχέσεις με άλλους.	Υγεία: Ναί Ακαδημαϊκό: μερικώς	- αποτελεσματικό και ωφέλιμο για όλους τους νέους - ιδιαίτερα αποτελεσματικό για μαθητές που έχουν εκτεθεί σε τραυματικά γεγονότα: σημαντική μείωση του PTSD, κατάθλιψη, άγχος και άλλα ψυχολογικά συμπτώματα - ακαδημαϊκά αποτελέσματα λιγότερο διερευνημένα αλλά πολλά υποσχόμενα αποτελέσματα
Εκπαίδευση κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων	7	Δραστηριότητες που διεξάγονται συνήθως σε ομαδικά περιβάλλοντα για θέματα παγκόσμιας υγείας και κοινωνικο-συναισθηματικής (όπως δεξιότητες ρύθμισης των συναισθημάτων, αυτοεκτίμηση, σχέσεις, επίλυση προβλημάτων, κριτική σκέψη) ή θέματα που σχετίζονται πιο συγκεκριμένα με ζητήματα μετανάστευσης. Υπάρχουν διαφορετικά μοντέλα.	Υγεία: Ναί Ακαδημαϊκό: Ναί	- μείωση του σχολικού άγχους και αύξηση των επιπέδων προσοχής - αποτελεσματικό στην αυτό-αποτελεσματικότητα, τις σχέσεις, τα κίνητρα και την ένταξη - αντικρουόμενα αποτελέσματα λόγω των χαρακτηριστικών του προγράμματος - ασαφή αποτελέσματα για μακροπρόθεσμες επιπτώσεις - οριακά σημαντικές αλλαγές στην ακαδημαϊκή ικανότητα
Εκπαιδευτική και επαγγελματική υποστήριξη, συμβουλευτική, καθοδήγηση	2	Συμβουλές σταδιοδρομίας, υποστήριξη σταδιοδρομίας και συμβουλευτική, προγράμματα καθοδήγησης, προγράμματα διδασκαλίας, προετοιμασία πιστοποίησης, υποστήριξη για σχολικά προσόντα, επαγγελματική υποστήριξη και κατάρτιση και καθοδήγηση σταδιοδρομίας. Μπορεί να δίνει έμφαση στην πολιτιστική ευαισθητοποίηση	Υγεία: Ναί Ακαδημαϊκό: Ναί	- βελτιώσεις ακαδημαϊκές, γλωσσικές δεξιότητες, επίπεδα ελπίδας και συμμετοχής, διεκδίκηση και αυτοαποτελεσματικότητα - τα αποτελέσματα αναλύθηκαν μόνο με 1 ανασκόπηση

Αγωγή υγείας και ενημέρωση	2	Επικέντρωση στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση σε συγκεκριμένα θέματα υγείας, όπως η στοματική υγεία ή η διατροφή. Δραστηριότητες που παραδίδονται από δασκάλους ή εξωτερικούς εμπειρογνώμονες.	Υγεία: Ναί Ακαδημαϊ- κός: όχι	- αποτελέσματα που αναλύθηκαν μόνο με 2 αξιολογήσεις - αναποφασιστικά αποτελέσματα - τα ακαδημαϊκά αποτελέσματα δεν έχουν αξιολογηθεί - μέτρια αποτελεσματική στη βελτίωση των γνώσεων και συμπεριφορών που σχετίζονται με την υγεία, αλλά μικτά αποτελέσματα για την παγκόσμια υγεία ή την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη
Ακαδημαϊκή κατάρτιση / γνώση / μάθηση	2	Συνήθως αποτελείται από πρόσθετα ενισχυτικά μαθήματα που απευθύνονται ειδικά σε παιδιά και εφήβους μεταναστών ή εκπαίδευση σε στρατηγικές γνωστικής μάθησης με χρήση δίγλωσσων μαθημάτων ή ειδικού λογισμικού εκμάθησης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, στόχευε στη βοήθεια μεταναστών μαθητών στη μετάβαση στην τάξη χωρίς αποκλεισμούς	Υγεία: όχι Ακαδημαϊ- κός: Ναί	- σχετικά υψηλές επιπτώσεις στη γνωστική λειτουργία, την αναγνωστική κατανόηση και την ικανότητα των μαθηματικών - υψηλότερα και πιο γενικευμένα αποτελέσματα όταν συνδυάζονται με άλλες στρατηγικές γλώσσας και εκμάθησης - εφέ που αναλύθηκαν μόνο με 2 αξιολογήσεις - τα αποτελέσματα υγείας δεν έχουν αξιολογηθεί - κανένα συμπέρασμα για απομακρυσμένα αποτελέσματα όπως γενική εκπαίδευση ή σχολική σταδιοδρομία
Παρεμβάσεις εκμάθησης γλωσσών	3	Στρατηγικές ορθογραφίας, ανάγνωση, φωνητικές και λεξιλογικές ασκήσεις και μπορούν να υποστηριχθούν με τη χρήση εργαλείων μουσικής και πολυμέσων	Υγεία: όχι Ακαδημαϊ- κός: Ναί	- θετικές επιπτώσεις στη γλωσσική επάρκεια και στις δεξιότητες επικοινωνίας - υψηλότερα και πιο γενικευμένα αποτελέσματα όταν συνδυάζονται με άλλες γνωστικές στρατηγικές - αποτελέσματα που αναλύθηκαν μόνο με 2 αξιολογήσεις - τα αποτελέσματα υγείας δεν έχουν αξιολογηθεί

Φυσικό περιβάλλον του σχολείου

Η μόνη ολική προσέγγιση του σχολείου στην οποία δεν ανήκει καμία από τις στρατηγικές, είναι αυτή που σχετίζεται με το φυσικό περιβάλλον του σχολείου. Αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι αυτό το στοιχείο παραμελείται επειδή είναι λιγότερο σημαντικό, αλλά μάλλον στο ότι οι αλλαγές στο φυσικό περιβάλλον στοχεύουν συνήθως σε ολόκληρο τον πληθυσμό των μαθητών αντί να επικεντρώνονται σε μετανάστες ή άλλες υποομάδες.

Σχολικό κοινωνικό περιβάλλον

Οι τρεις στρατηγικές που περιλαμβάνονται στη συνιστώσα του σχολικού κοινωνικού περιβάλλοντος φαίνεται να έχουν ρόλο στην ενίσχυση των σχέσεων μεταξύ μεταναστών μαθητών, γηγενών μαθητών και δασκάλων μέσω της αποδοχής και του πολιτιστικού σεβασμού. Μεταξύ αυτών των στρατηγικών, η κατάρτιση των εκπαιδευτικών είναι ιδιαίτερα επωφελής όσον αφορά τα ακαδημαϊκά αποτελέσματα.

Οι στρατηγικές που προσδιορίστηκαν είναι:

1. Αμοιβαία υποστήριξη
2. Ενεργητική και συνεργατική μάθηση
3. Εκπαίδευση και υποστήριξη εκπαιδευτικών (και προσωπικού του σχολείου).

Πίνακας 3: Στρατηγικές σχολικού κοινωνικού περιβάλλοντος

Στρατηγικές	N	Περιγραφή	Συμπεριλαμβάνονται τα αποτελέσματα	Αποτελεσματικότητα
Αμοιβαία υποστήριξη	2	Ομαδικές δραστηριότητες για να μοιραστείτε προσωπικές ιστορίες, να προβληματιστείτε για τη διαπολιτισμική ενσωμάτωση και να αναγνωρίσετε τους πόρους των άλλων.	Υγεία: εν μέρει Ακαδημαϊκός: εν μέρει	- θετικές επιδράσεις στην ανάπτυξη των σχέσεων, για την προώθηση της ενσυναίσθησης, του πολιτιστικού σεβασμού και της αίσθησης δράσης - υψηλότερα και πιο γενικευμένα αποτελέσματα όταν συνδυάζονται με άλλες γνωστικές στρατηγικές - Δεν έχουν αξιολογηθεί ευρύτερα αποτελέσματα υγείας και ακαδημαϊκά αποτελέσματα
Ενεργητική και συνεργατική μάθηση	3	Σε θέματα όπως ο πολιτισμός, οι παραδόσεις και οι διαφορές. Εργαστηριακές δραστηριότητες, δημιουργία ιστοριών και κοινών αναπαραστάσεων, διαδραστική συζήτηση για θέματα που επιλέγονται από κοινού, κοινές αναλύσεις και σχόλια εφημερίδων, τηλεοπτικών ή ραδιοφωνικών προγραμμάτων σε διάφορες γλώσσες, παρουσιάσεις στην τάξη πολυμέσων.	Υγεία: Ναί Ακαδημαϊκός: Ναί	- θετικές επιπτώσεις τόσο στα σχολικά αποτελέσματα όσο και στην υγεία, σύμφωνα με τους ειδικούς στόχους τους - βελτιωμένες συμπεριφορές, μειωμένα αισθήματα δυσπιστίας, αυξημένη αίσθηση πρακτόρευσης σε ένα περιβάλλον συνύπαρξης με σεβασμό - βελτιωμένη σχολική απόδοση και διεύθυνση σχολικών εργασιών
Εκπαίδευση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών (και του προσωπικού του σχολείου).	3	Ευκαιρίες επαγγελματικής ανάπτυξης για την προώθηση των δεξιοτήτων διδασκαλίας, τη μείωση του άγχους και την ενίσχυση της κατανόησης των πολιτιστικών και ψυχοκοινωνικών ζητημάτων από τους εκπαιδευτικούς	Υγεία: Ναί Ακαδημαϊκός: Ναί	- σημαντικές επιπτώσεις, κυρίως στα σχολικά αποτελέσματα - Ανοίγει τα μάτια για τους δασκάλους που αποκτούν μια νέα προοπτική - υψηλότερα αποτελέσματα όταν εφαρμόζονται στο πλαίσιο ευρύτερων οικολογικών προγραμμάτων - μπορεί να συναντήσει εμπόδια υλοποίησης

Σχολικές πολιτικές

Οι στρατηγικές που αποδίδονται στη συνιστώσα των σχολικών πολιτικών φαίνεται να διερευνώνται λιγότερο εκτενώς. Θα μπορούσαν να έχουν ελπιδοφόρα αποτελέσματα όσον αφορά τις συμπεριφορές υγείας, υποθέτοντας ότι θα έχουν θετικό αντίκτυπο σε ολόκληρο τον μαθητικό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών. Δεν υπάρχει διαθέσιμη αξιολόγηση σχετικά με τις σχολικές πολιτικές που απευθύνονται ρητά μόνο σε μετανάστες μαθητές.

Οι στρατηγικές που προσδιορίστηκαν είναι:

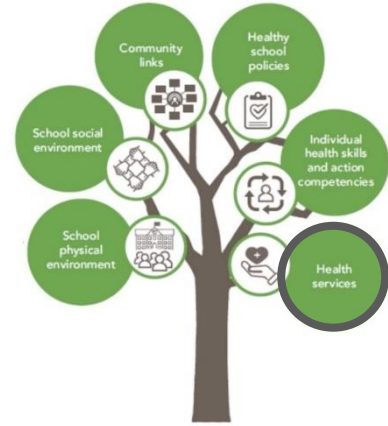
1. Προσανατολισμός, αξιολόγηση και ατομική προσαρμογή με νεοαφιχθέντες μαθητές
2. Υιοθέτηση υγιεινών συμπεριφορών στο σχολείο

Πίνακας 4: Στρατηγικές σχολικών πολιτικών

Στρατηγικές	N	Περιγραφή	Συμπεριλαμβάνονται τα αποτελέσματα	Αποτελεσματικότητα
Προσανατολισμός, αξιολόγηση και ατομική προσαρμογή	1	Πολιτικές σχετικά με τον προσανατολισμό και την αξιολόγηση για νεοαφιχθέντες μετανάστες σπουδαστές		Δεν υπάρχει διαθέσιμη αξιολόγηση
Υιοθέτηση υγιεινών συμπεριφορών στο σχολείο	3	Πολιτικές για τη δημιουργία ευκαιριών για σωματική δραστηριότητα, την εξάσκηση στο βούρτσισμα των δοντιών στο σχολείο, τη διάθεση υγιεινών τροφίμων στο σχολείο κ.λπ.	Υγεία: Ναί Ακαδημαϊκός: όχι	- αποτελεσματικό στην τροποποίηση των συγκεκριμένων συμπεριφορών που αντιμετωπίζονται (αυξημένη κατανάλωση φρούτων και λαχανικών, βελτιωμένη στοματική υγεία, μειωμένη παχυσαρκία) - σε ορισμένες περιπτώσεις αυξημένη ευεξία και φιλοκοινωνικές συμπεριφορές γενικότερα - Απευθύνεται σε όλους τους μαθητές. οι διαφορικές επιπτώσεις για τους μετανάστες δεν είναι σαφείς - τα σχολικά αποτελέσματα δεν έχουν αξιολογηθεί

Υγεία και κοινωνικές υπηρεσίες

Οι ψυχολογικές ανάγκες διαχειρίζονται αποτελεσματικά και μέσω ορισμένων από τις στρατηγικές που σχετίζονται με την συνιστώσα της υγείας και των κοινωνικών υπηρεσιών, όπως η ειδική ψυχολογική θεραπεία και η ενσωμάτωση των υπηρεσιών υγείας στο σχολικό περιβάλλον. Δεδομένης της επικράτησης τραυματικών εμπειριών και προβλημάτων προσαρμογής μεταξύ των μεταναστών μαθητών, αυτό το αποτέλεσμα θα μπορούσε να είναι αναμενόμενο. Οι υπηρεσίες σχολικής υγείας και οι ψυχολογικές παρεμβάσεις μπορούν επίσης να καθορίσουν βελτιώσεις στα σχολικά αποτελέσματα ως συνέπεια της αυξημένης συνολικής ευημερίας.

Οι στρατηγικές που προσδιορίστηκαν είναι:

1. Ειδική ψυχολογική θεραπεία
2. Γλωσσική και πολιτισμική διαμεσολάβηση
3. Ενσωμάτωση των υπηρεσιών υγείας στο σχολικό σύστημα

Πίνακας 5: Στρατηγικές υγείας και κοινωνικών υπηρεσιών

Στρατηγικές	N	Περιγραφή	Συμπεριλαμβάνονται αποτελέσματα	Αποτελεσματικότητα
Ειδική ψυχολογική θεραπεία	9	Εξειδικευμένη θεραπεία όπως CBT, δραστηριότητες εστιασμένες στο τραύμα, EMDR, τεχνικές χαλάρωσης που συνήθως πραγματοποιούνται από επαγγελματίες.	Υγεία: <i>Ναί</i> Ακαδημαϊκός: <i>όχι</i>	<ul style="list-style-type: none"> - αξιολογείται ευρέως - θετικά αποτελέσματα, ειδικά στη μείωση του PTSD και άλλων συμπτωμάτων - μπορεί να έχει θετικές επιπτώσεις στη συνολική ευημερία - τα σχολικά αποτελέσματα που αντιμετωπίζονται ελάχιστα - δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα για ομαδική ή προληπτική θεραπεία
Γλωσσική και πολιτισμική διαμεσολάβηση	2	Παρέμβαση επαγγελματιών γλωσσικής και πολιτισμικής διαμεσολάβησης	Υγεία: <i>Ναί</i> Ακαδημαϊκός: <i>εν μέρει</i>	<ul style="list-style-type: none"> - αποτελεσματική στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ των σχολικών αρχών και των μεταναστών - επιπτώσεις στη σχολική ένταξη - διευκολύνει την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και κοινωνικές υπηρεσίες - μη ρεαλιστικό να υπάρχουν επαγγελματίες διαμεσολαβητές για κάθε πολιτιστική ομάδα στο σχολείο

Ενσωμάτωση των υπηρεσιών υγείας στο σχολικό σύστημα	3	Υπηρεσίες υγείας που βασίζονται στο σχολείο, όπως επιτόπιες μονάδες ψυχικής υγείας ή σχολικές οδοντιατρικές κλινικές, για την αντιμετώπιση της υποχρησιμοποίησης των υπηρεσιών υγείας από ορισμένες μειονοτικές ομάδες.	Υγεία: Ναι Ακαδημαϊκός: όχι	<ul style="list-style-type: none"> - βελτιώσεις στην υγεία των παιδιών, μειωμένα συμπτώματα - θετικά αποδεκτή από τους γονείς - δίκαια - Τα ποσοστά πρόσβασης από τους δικαιούχους σπουδαστές μπορεί να είναι χαμηλότερα από τα αναμενόμενα - δεν μπορεί να ξεπεράσει όλους τους κοινωνικούς καθοριστικούς παράγοντες της υγείας
---	---	---	--------------------------------	---

Σύνδεσμοι κοινότητας

Η περιοχή που αναφέρεται στην κοινότητα είναι επίσης κεντρική και τέσσερις στρατηγικές που αναλύονται συχνά θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν σε αυτό το στοιχείο. Οι στρατηγικές που αφορούν οικογένειες και την ευρύτερη κοινότητα συνήθως υλοποιούνται από κοινού και έχουν θετικά αποτελέσματα όσον αφορά την ένταξη. Η συνάφεια της συμμετοχής της κοινότητας όσον αφορά τους νέους μετανάστες επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η συμμετοχή των ενδιαφερομένων και ο συν-σχεδιασμός των παρεμβάσεων προέκυψαν επίσης σε διάφορες ανασκοπήσεις ως βασικοί παράγοντες για την επιτυχή εφαρμογή.

Οι στρατηγικές που προσδιορίστηκαν είναι:

1. Εκπαίδευση γονέων
2. Οικογενειακή συμμετοχή
3. Ειδική ψυχολογική θεραπεία που απευθύνεται σε γονείς
4. Παρεμβάσεις που εμπλέκουν την κοινότητα στο σχολείο

Πίνακας 6: Στρατηγικές κοινοτικών συνδέσμων

Στρατηγικές	N	Περιγραφή	Συμπεριλαμβάνονται αποτελέσματα	Αποτελεσματικότητα
Εκπαίδευση γονέων	4	Σε πολλά θέματα, όπως η θετική αλληλεπίδραση και η προσκόλληση γονέα-παιδιού, οι γονικές δεξιότητες (π.χ. μη βίαιη επικοινωνία, ενθάρρυνση της ακαδημαϊκής επίδοσης των παιδιών), θέματα σχετικά με την υγεία και παιδεία για την υγεία. Τόσο σε ομαδικές όσο και σε ατομικές ρυθμίσεις.	Υγεία: <i>Ναί</i> Ακαδημαϊκός: <i>εν μέρει</i>	- σημαντικά θετικά αποτελέσματα, ιδίως για παιδιά ηλικίας έως 10 ετών - μειωμένα προβλήματα συμπεριφοράς του παιδιού - μικρότερες επιπτώσεις σε άλλες στρατηγικές - τα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα δεν έχουν αξιολογηθεί
Οικογενειακή συμμετοχή	7	Στρατηγικές για τη συμμετοχή στις σχολικές δραστηριότητες των οικογενειών ή των γονέων των μαθητών μεταναστών, εκτός από την εκπαίδευση και τις ειδικές ψυχολογικές θεραπείες (συνεδριάσεις, συμμετοχή στο σχεδιασμό υπηρεσιών, συμμετοχή σε κοινωνικές εκδηλώσεις, κ.λπ.)	Υγεία: <i>Ναί</i> Ακαδημαϊκός: <i>Ναί</i>	- θετική επιρροή στην ευημερία του παιδιού, του γονέα και της οικογένειας, βελτιωμένες σχέσεις, μειωμένες επιθετικές συμπεριφορές - αυξημένη μάθηση, γλωσσικές δεξιότητες και επίπεδα προσοχής - η τόνωση της συμμετοχής των γονέων μπορεί να είναι δύσκολη και προκλητική, με αποτέλεσμα τη χαμηλή συμμετοχή
Ειδική ψυχολογική θεραπεία που απευθύνεται σε γονείς	4	Εξειδικευμένη θεραπεία για γονείς	Υγεία: <i>Ναί</i> Ακαδημαϊκός: <i>όχι</i>	- μειωμένα ψυχολογικά συμπτώματα και λειτουργική έκπτωση - μείωση των προβλημάτων συμπεριφοράς των παιδιών και του στρες γονέα-παιδιού - τα σχολικά αποτελέσματα δεν έχουν αξιολογηθεί
Παρεμβάσεις που εμπλέκουν την κοινότητα στο σχολείο	2	Συμβάσεις διαλογικής ένταξης με ομάδες, συνελεύσεις, δραστηριότητες με εθελοντές της κοινότητας, επαφές με εκπροσώπους άλλων πολιτιστικών ομάδων	Υγεία: <i>Ναί</i> Ακαδημαϊκός: <i>Ναί</i>	- ευνοϊκά αποτελέσματα σύμφωνα με τους στόχους τους - υποσχόμενες επιπτώσεις στη φοίτηση στο σχολείο - μειωμένο στίγμα - ανάπτυξη δεξιοτήτων και γνώσεων σε ορισμένα θέματα υγείας αλλά όχι σε άλλα - διαλείπουσα συμμετοχή

Περίληψη των αποτελεσμάτων

Ο Πίνακας 7 συνοψίζει τα ευρήματα και δίνει μια συνολική εικόνα των αποτελεσμάτων, αναφέροντας τον αριθμό των ανασκοπήσεων που έλαβαν υπόψη κάθε στρατηγική και τις επιπτώσεις στην υγεία και τα ακαδημαϊκά αποτελέσματα.

Πίνακας 7: Σύνοψη σχετικά με την αποτελεσματικότητα των στρατηγικών

Στρατηγική	N	Αποτελέσματα υγείας	Ακαδημαϊκά Αποτελέσματα
Ατομικές δεξιότητες			
1. Δημιουργικές και εκφραστικές τεχνικές	13	XX	(X)
2. Εκπαίδευση κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων	7	(X)	X
3. Ακαδημαϊκή κατάρτιση, γνώση και μάθηση	2		XX
4. Παρεμβάσεις εκμάθησης γλωσσών	3		X
5. Εκπαιδευτική και επαγγελματική υποστήριξη και συμβουλευτική, καθοδήγηση	2	X	XX
6. Αγωγή υγείας και ενημέρωση	2	X	
Φυσικό περιβάλλον του σχολείου			
-	-	-	-
Σχολικό κοινωνικό περιβάλλον			
7. Αμοιβαία υποστήριξη	2	X	
8. Ενεργητική και συνεργατική μάθηση	3	XX	X
9. Εκπαίδευση και υποστήριξη εκπαιδευτικών	3	X	X
Σχολικές πολιτικές			
10. Προσανατολισμός, αξιολόγηση και ατομική προσαρμογή με νεοαφιχθέντες μαθητές	1	Δεν υπάρχει διαθέσιμη αξιολόγηση	
11. Υιοθέτηση υγιεινών συμπεριφορών στο σχολείο	3	X	
Υγεία και κοινωνικές υπηρεσίες			
12. Ειδικές ψυχολογικές θεραπευτικές παρεμβάσεις	9	XX	(X)
13. Ένταξη υπηρεσιών υγείας στο σχολείο	3	XX	
14. Γλωσσική και πολιτισμική διαμεσολάβηση	2	X	X
Σύνδεσμοι κοινότητας			
15. Ειδική ψυχολογική θεραπεία που απευθύνεται σε γονείς	4	X	
16. Εκπαίδευση γονέων	4	X	(X)
17. Εμπλοκή οικογένειας	7	XX	X
18. Παρεμβάσεις που εμπλέκουν την κοινότητα στο σχολείο	2	X	X

(X) = υποσχόμενες επιπτώσεις που αναφέρθηκαν αλλά δεν έχουν αξιολογηθεί εκτενώς και/ή ασαφή στοιχεία.
X= αποτελεσματικό; XX= πολύ αποτελεσματικό

Προϋποθέσεις υλοποίησης

Επίσης, εντοπίστηκαν και περιγράφηκαν ορισμένες σημαντικές συνθήκες που μπορούν να ενισχύσουν ή να εμποδίσουν την εφαρμογή των στρατηγικών:

- Σε πολλές περιπτώσεις, τα ευρήματα των ανασκοπήσεων τόνισαν την αυξημένη αποτελεσματικότητα των πολυμερών και πολυεπίπεδων παρεμβάσεων. Αυτό κινείται προς την κατεύθυνση μιας συνολικής συστημικής προσέγγισης. Ωστόσο, μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις οι προσδιορισμένες παρεμβάσεις ενσωματώνουν τη δράση για τα αποτελέσματα υγείας και τα ακαδημαϊκά αποτελέσματα ή αξιολογούν και τις δύο διαστάσεις. Συχνά υπάρχει η τάση να επικεντρώνονται οι αξιολογήσεις αποκλειστικά σε μία από τις δύο πτυχές.
- **Ο συν-σχεδιασμός και συμμετοχή των ενδιαφερομένων** θεωρούνται ως το κλειδί για την υποστήριξη της εφαρμογής. Οι σαφείς οδηγίες για τον τρόπο επίτευξης αυτού του στόχου δεν ορίζονται ούτε παρέχονται από τις συμπεριλαμβανόμενες αξιολογήσεις. Σχετική είναι και η συμμετοχή των γονέων, αλλά η επισφάλεια των οικογενειών και του κοινωνικού περιβάλλοντος των προσφύγων μπορεί να εμποδίσει την ικανότητά τους να εμπλακούν πλήρως (Rousseau & Guzder, 2008). Όσον αφορά την ευρύτερη κοινότητα, έχει τονιστεί η σημασία της ενθάρρυνσης της συμμετοχής και της δημιουργίας δραστηριοτήτων «με» ομάδες μεταναστών αντί «μέσα» σε αυτές (Salgado-Orellana et al., 2019· Herati & Meyer).
- **Το ανθρώπινο δυναμικό** αποτελεί επίσης παράγοντα υλοποίησης, καθώς το σχολικό προσωπικό αποτελεί ουσιαστικό σημείο αναφοράς για τους μαθητές και την κύρια πηγή για τον εντοπισμό και την κατανόηση των αναγκών των μεταναστών μαθητών (Benpouna et al., 2019). Ωστόσο, δεδομένου ότι τα σχολεία συχνά δεν διαθέτουν οικονομικούς πόρους και οι δάσκαλοι μπορεί να μην έχουν χρόνο ή να έχουν κατανοήσει καλά τη σχέση μεταξύ υγείας και μάθησης, μπορεί να είναι δύσκολο.
- Μια συζήτηση βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη σχετικά με την πολιτιστική προσαρμογή. Από τη μία πλευρά, ορισμένα ευρήματα δείχνουν ότι τα ατομικά και πολιτιστικά προσαρμοσμένα προγράμματα είναι πιο αποτελεσματικά (Beelmann et al. 2020), καθώς προσεγγίζουν τους μαθητές και τις οικογένειές τους με τρόπο που συνάδει με τις πεποιθήσεις, τις πρακτικές, τις ταυτότητες και τους ιδιωτισμούς τους. Από την άλλη πλευρά, αντίθετα αποτελέσματα δείχνουν ότι, κατά την επιλογή του προγράμματος μεταναστών, μπορεί να είναι πιο σημαντικό να επιλέξετε μια καλά μελετημένη παρέμβαση με στοιχεία αποτελεσματικότητας παρά να δημιουργήσετε πολιτιστική προσαρμογή που καταναλώνει πόρους (Hamarí et al., 2021). Από αυτή την άποψη, αντί να είναι ειδικά προσαρμοσμένα πολιτιστικά, τα προγράμματα θα πρέπει να είναι συνεργατικά και ευέλικτα στην προσέγγισή τους. Ακόμη και όταν η επιλογή είναι η επιλογή της πολιτιστικής προσαρμογής, η διαδικασία δεν είναι εύκολη και δεν υπάρχουν τυπικές διαδικασίες.
- Η χρήση της τεχνολογίας μπορεί να υποστηρίξει και να διευκολύνει δραστηριότητες με παιδιά μεταναστών. Συγκεκριμένα εάν χρησιμοποιηθούν σωστά οι τεχνολογίες και τα νέα

μέσα μπορούν να αντιπροσωπεύουν χρήσιμα εργαλεία για την προώθηση της ένταξης, την υπέρβαση των εκπαιδευτικών φραγμών, την πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης και την εκμάθηση άλλων πολιτισμών και κοινωνικών αξιών. Ορισμένα πολλά υποσχόμενα αποτελέσματα δείχνουν βελτιώσεις στο γλωσσικό λεξιλόγιο, τις δεξιότητες κωδικοποίησης, καθώς και καλύτερη εκτελεστική λειτουργία και μείωση της απελπισίας. Για παράδειγμα, τα ψηφιακά βιβλία ιστοριών φαίνεται να είναι πιο αποτελεσματικά στη διδασκαλία του εκφραστικού λεξιλογίου από τα στατικά βιβλία για πληθυσμούς μεταναστών μαθητών.

- Για μια επιτυχή εφαρμογή, μια αρχική φάση ανάλυσης ή αξιολόγησης αναγκών, η σωστή αξιολόγηση της παρέμβασης είναι καθοριστικής σημασίας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Αυτά τα αποτελέσματα συμβάλλουν στην κατανόηση της πολυπλοκότητας των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα επανεγκατεστημένα παιδιά και έφηβοι και των αποτελεσματικών στρατηγικών που μπορούν να εφαρμοστούν για την υποστήριξη των σχολικών κοινοτήτων στην ανταπόκρισή τους σε αυτό το ζήτημα.
- Επιπλέον, αυτή η έρευνα κατέδειξε την προστιθέμενη αξία της ενσωμάτωσης των δύο διαστάσεων της υγείας και της μάθησης μέσω μιας συνολικής προσέγγισης, η οποία είναι ζωτικής σημασίας για την ενίσχυση των δραστηριοτήτων που στοχεύουν στις ανάγκες των μεταναστών μαθητών. Καθώς η υγεία και η μάθηση συνδέονται στενά, ένα πλαίσιο που περιλαμβάνει και τα δύο ταυτόχρονα είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική δράση.
- Κατέστη δυνατό να κατηγοριοποιηθούν οι προσδιορισμένες στρατηγικές με βάση το λογικό πλαίσιο των συστατικών. Η κατανομή των στρατηγικών στα έξι στοιχεία δείχνει ότι καλύπτονται όλοι οι τομείς εκτός από έναν, το οποίο είναι συνεπές με το όραμα του HPS, σύμφωνα με το οποίο, αντιμετωπίζοντας την υγεία και την ευημερία ταυτόχρονα μέσω των έξι συνιστωσών, ενισχύουν ο ένας τον άλλον καταβάλλοντας προσπάθειες να προάγει την υγεία πιο αποτελεσματικά (Vilaça et al., 2019).
- Αυτά τα ευρήματα ενισχύουν τα προηγούμενα βιβλιογραφικά αποτελέσματα, επιβεβαιώνοντας πώς οι ανάγκες των νέων μεταναστών δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο σε ατομικό επίπεδο (Arzubiaga et al., 2009), αλλά θα πρέπει να δίνουν μεγαλύτερη προσοχή στη σύνθετη αλληλεπίδραση μεταξύ ατομικών και δομικών παραγόντων (Bal & Perzigian, 2013).
- Αυτό επίσης συμβάλλει στην απόδειξη ότι η ολιστική προσέγγιση του σχολείου που προτείνεται από το μοντέλο του Σχολείου Προαγωγής της Υγείας για την προαγωγή της υγείας είναι ένα κατάλληλο πλαίσιο για την ερμηνεία των στρατηγικών που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μεταναστών μαθητών. Η αξία αυτής της προσέγγισης στην παροχή ενός οράματος για την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών συστημάτων, μαζί με την ευελιξία και τις δυνατότητές της να αντιμετωπίζει διαφορετικά αναδυόμενα ζητήματα, επιβεβαιώνεται.

Έρευνα και πρακτικές επιπτώσεις

- Η μελλοντική έρευνα θα πρέπει να διερευνήσει περαιτέρω στρατηγικές που έχουν αναλυθεί από έναν μικρό αριθμό ανασκοπήσεων, προκειμένου να γίνει κατανοητό εάν οι λιγότερο εξεταζόμενες στρατηγικές στην πραγματικότητα λαμβάνονται λιγότερο υπόψη από τη σχολική πρακτική ή εάν, αντίθετα, είναι εξίσου πολύτιμες και θα άξιζαν πρόσθετης προσοχής.
- Θα ήταν επιθυμητές διαχρονικές μελέτες για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των στρατηγικών μακροπρόθεσμα.
- Υπό το πρίσμα της αξίας μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης, θα πρέπει να διεξαχθούν περισσότερες μελέτες για την αξιολόγηση τόσο των ακαδημαϊκών αποτελεσμάτων όσο και των αποτελεσμάτων υγείας μιας δεδομένης στρατηγικής ταυτόχρονα, αντί να εστιάσουμε μόνο σε ένα από τα δύο στοιχεία.
- Περαιτέρω έρευνα που αξιολογεί τη σκοπιμότητα εφαρμογής του πλαισίου προσέγγισης ολόκληρου του σχολείου σε πρόσθετες ομάδες ευάλωτων μαθητών εκτός από μετανάστες μαθητές θα ήταν χρήσιμη για τον εμπλουτισμό των διαθέσιμων στοιχείων και τη διεύρυνση των δυνατοτήτων εφαρμογής στο σχολικό πλαίσιο.
- Μπορούν επίσης να διερευνηθούν παραλλαγές μεταξύ των στρατηγικών που χρησιμοποιούνται σε διαφορετικές χώρες, μαζί με πιθανές αλλαγές στον αντίκτυπο των στρατηγικών όταν εφαρμόζονται με διαφορετικές πολιτιστικές υποομάδες.
- Η μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να αναλύσει σε βάθος τα ζητήματα που σχετίζονται με τις συνθήκες υλοποίησης, όπως το θέμα της πολιτισμικής προσαρμογής, καθώς η συζήτηση για την ανάγκη προσαρμογής των παρεμβάσεων φαίνεται να είναι ακόμη σε εξέλιξη.
- Όσον αφορά τις πρακτικές επιπτώσεις, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι επαγγελματίες θα πρέπει να χρησιμοποιούν αυτές τις πληροφορίες για να εξετάσουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την εφαρμογή στρατηγικών, να καθορίσουν τις πολιτικές με περισσότερες λεπτομέρειες και να υποστηρίξουν και να παρακολουθήσουν την εφαρμογή των στρατηγικών.
- Οι συστάσεις που παρέχονται από αυτό το έγγραφο μπορούν επίσης να υποστηρίξουν τους επαγγελματίες στο σχεδιασμό προγραμμάτων που βασίζονται στο σχολείο, που λαμβάνουν υπόψη όλα τα πολλαπλά επίπεδα της κοινωνικής οικολογίας των μεταναστών μαθητών και το πολύπλευρο πλαίσιο στο οποίο ζουν.
- Επιπλέον, οι επαγγελματίες του σχολείου μπορούν να χρησιμοποιήσουν το πλαίσιο προσέγγισης ολόκληρου του σχολείου για να παρέμβουν με μια ολοκληρωμένη μεθοδολογία, έχοντας επίγνωση της σημασίας και των έξι συνιστωσών του μοντέλου.

BIBLIOGRAFICHEΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Παραπομπές των συμπεριλαμβανόμενων κριτικών

- Bal, A.; Perzigian, A.B.T. Evidence-Based Interventions for Immigrant Students Experiencing Behavioral and Academic Problems: A Systematic Review of the Literature. *Education and Treatment of Children* 2013, 36, 5–28, doi:10.1353/etc.2013.0044.
- Beelmann, A.; Arnold, L.S.; Schulz, S. Buffering Negative Effects of Immigration on Cognitive, Social, and Educational Development: A Multinational META-ANALYSIS of Child and Adolescent Prevention Programmes. *Int J Psychol* 2021, 56, 478–490, doi:10.1002/ijop.12725.
- Bennouna, C.; Khauli, N.; Basir, M.; Allaf, C.; Wessells, M.; Stark, L. School-Based Programs for Supporting the Mental Health and Psychosocial Wellbeing of Adolescent Forced Migrants in High-Income Countries: A Scoping Review. *Social Science & Medicine* 2019, 239, 112558, doi:10.1016/j.socscimed.2019.112558.
- Charbonneau, S.; deLeyer-Tiarks, J.; Caterino, L.C.; Bray, M. A Meta-Analysis of School-Based Interventions for Student Refugees, Migrants, and Immigrants. *Journal of Prevention & Intervention in the Community* 2022, 50, 434–449, doi:10.1080/10852352.2021.1935190.
- Del Pino-Brunet, N.; Hombrados-Mendieta, I.; Gómez-Jacinto, L.; García-Cid, A.; Millán-Franco, M. Systematic Review of Integration and Radicalization Prevention Programs for Migrants in the US, Canada, and Europe. *Front. Psychiatry* 2021, 12, 606147, doi:10.3389/fpsy.2021.606147.
- Elkchirid, A.; Motia, M. Condors and Tigers: A Literature Review on Arts, Social Support, and Mental Health among Immigrant Children in Canada. *Social Work in Mental Health* 2022, 20, 92–106, doi:10.1080/15332985.2021.1980481.
- Fazel, M.; Betancourt, T.S. Preventive Mental Health Interventions for Refugee Children in High-Income Settings: A Narrative Review. *The Lancet Child & Adolescent Health* 2018, 2, 121–132.
- Gardner, F.; Leijten, P.; Harris, V.; Mann, J.; Hutchings, J.; Beecham, J.; Bonin, E.-M.; Berry, V.; McGilloway, S.; Gaspar, M.; et al. Equity Effects of Parenting Interventions for Child Conduct Problems: A Pan-European Individual Participant Data Meta-Analysis. *The Lancet Psychiatry* 2019, 6, 518–527, doi:10.1016/S2215-0366(19)30162-2.
- Gargano, L.; Mason, M.K.; Northridge, M.E. Advancing Oral Health Equity Through School-Based Oral Health Programs: An Ecological Model and Review. *Front. Public Health* 2019, 7, 359, doi:10.3389/fpubh.2019.00359.
- Hamari, L.; Konttila, J.; Merikukka, M.; Tuomikoski, A.-M.; Kouvonen, P.; Kurki, M. Parent Support Programmes for Families Who Are Immigrants: A Scoping Review. *J Immigrant Minority Health* 2022, 24, 506–525, doi:10.1007/s10903-021-01181-z.
- Herati, H.; Meyer, S.B. Mental Health Interventions for Immigrant-Refugee Children and Youth Living in Canada: A Scoping Review and Way Forward. *Journal of Mental Health* 2020, 1–14, doi:10.1080/09638237.2020.1818710.
- Hettich, N.; Seidel, F.A.; Stuhmann, L.Y. Psychosocial Interventions for Newly Arrived Adolescent Refugees: A Systematic Review. *Adolescent Res Rev* 2020, 5, 99–114, doi:10.1007/s40894-020-00134-1.

- Heyeres, M.; Perera, N.; Udah, H.; Attakey, A.; Whiteside, M.; Tsey, K. Interventions Targeting the Wellbeing of Migrant Youths: A Systematic Review of the Literature. *SAGE Open* **2021**, *11*, 215824402110469, doi:10.1177/21582440211046942.
- Oldroyd, J.; Burns, C.; Lucas, P.; Haikerwal, A.; Waters, E. The Effectiveness of Nutrition Interventions on Dietary Outcomes by Relative Social Disadvantage: A Systematic Review. *Journal of Epidemiology & Community Health* **2008**, *62*, 573–579, doi:10.1136/jech.2007.066357.
- Rousseau, C.; Guzder, J. School-Based Prevention Programs for Refugee Children. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America* **2008**, *17*, 533–549, doi:10.1016/j.chc.2008.02.002.
- Salgado-Orellana, N.; Berrocal de Luna, E.; Sánchez-Núñez, C.A. Intercultural Education for Sustainability in the Educational Interventions Targeting the Roma Student: A Systematic Review. *Sustainability* **2019**, *11*, 3238, doi:10.3390/su11123238.
- Slobodin, O.; de Jong, J.T.V.M. Family Interventions in Traumatized Immigrants and Refugees: A Systematic Review. *Transcult Psychiatry* **2015**, *52*, 723–742, doi:10.1177/1363461515588855.
- Sullivan, A.L.; Simonson, G.R. A Systematic Review of School-Based Social-Emotional Interventions for Refugee and War-Traumatized Youth. *Review of Educational Research* **2016**, *86*, 503–530, doi:10.3102/0034654315609419.
- Tyrer, R.A.; Fazel, M. School and Community-Based Interventions for Refugee and Asylum Seeking Children: A Systematic Review. *PLoS ONE* **2014**, *9*, e89359, doi:10.1371/journal.pone.0089359.
- Wijtzes, A.I.; van de Gaar, V.M.; van Grieken, A.; de Kroon, M.L.A.; Mackenbach, J.P.; van Lenthe, F.J.; Jansen, W.; Raat, H. Effectiveness of Interventions to Improve Lifestyle Behaviors among Socially Disadvantaged Children in Europe. *European Journal of Public Health* **2017**, *27*, 240–247, doi:10.1093/eurpub/ckw136.
- Xin, H. Addressing Mental Health Stigmas among Refugees: A Narrative Review from a Socio-Ecological Perspective. *ujph* **2020**, *8*, 57–64, doi:10.13189/ujph.2020.080202.

Πρόσθετες παραπομπές

- Arzubiaga, A.E.; Noguerón, S.C.; Sullivan, A.L. The Education of Children in Im/Migrant Families. *Review of Research in Education* 2009, *33*, 246–271, doi:10.3102/0091732X08328243.
- Dadaczynski, K.; Jensen, B.B.; Viig, N.G.; Sormunen, M.; von Seelen, J.; Kuchma, V.; Vilaça, T. Health, Well-Being and Education: Building a Sustainable Future. The Moscow Statement on Health Promoting Schools. *HE* 2020, *120*, 11–19, doi:10.1108/HE-12-2019-0058.
- European Commission/EACEA/Eurydice, 2019. Integrating Students from Migrant Backgrounds into Schools in Europe: National Policies and Measures. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Giavrimis P, Konstantinou E, Hatzichristou C. Dimensions of immigrant students' adaptation in the Greek schools: self-concept and coping strategies. *Intercult Educ.* (2003) *14*:423–34. doi: 10.1080/1467598032000139859
- Grant, M.J.; Booth, A. A Typology of Reviews: An Analysis of 14 Review Types and Associated Methodologies: A Typology of Reviews, *Maria J. Grant & Andrew Booth. Health Information & Libraries Journal* **2009**, *26*, 91–108, doi:10.1111/j.1471-1842.2009.00848.x.

- Millon-Fauré, K. Gap in Mathematical Achievements of Migrant Students: Is It “Just” a Question of Language? *International Journal of Special Education* **2019**, *34*, 15.
- Noorani, S., Baïdak, N., Krémó, A., & Riiheläinen, J. (2019). *Integrating Students from Migrant Backgrounds into Schools in Europe: National Policies and Measures. Eurydice Brief*. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, European Commission. Available from EU Bookshop.
- Nusche, D. *What Works in Migrant Education?: A Review of Evidence and Policy Options*; OECD Education Working Papers; 2009; Vol. 22.
- Nyika, L.; McPherson, C.; Murray-Orr, A. Immigrant Youth in Canadian Health Promoting Schools: A Literature Review. *mje* **2018**, *52*, 509–524, doi:10.7202/1044478ar.
- Sawyer, S.M.; Raniti, M.; Aston, R. Making Every School a Health-Promoting School. *The Lancet Child & Adolescent Health* **2021**, *5*, 539–540, doi:10.1016/S2352-4642(21)00190-5.
- Schools for Health in Europe (SHE) Network; - SHE Factsheet 4. School Health Promotion – Evidence for Effective Action on Inequalities 2018.
- Turunen, H.; Sormunen, M.; Jourdan, D.; von Seelen, J.; Buijs, G. Health Promoting Schools—a Complex Approach and a Major Means to Health Improvement. *Health Promotion International* **2017**, *32*, 177–184, doi:10.1093/heapro/dax001.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) *Education for All Global Monitoring Report 2010: Reaching the Marginalized*; UNESCO: Paris, 2010;
- Vilaça, T.; Darlington, E.; Miranda Velasco, M.J.; Martinis, O.; Masson, J. *SHE School Manual 2.0. A Methodological Guidebook to Become a Health Promoting School*; Schools for Health in Europe Network Foundation (SHE), Haderslev, Denmark, 2019;
- Wadsworth ME, Raviv T, Reinhard CW, Brian S, DeCarlo C, Einhorn L. An indirect effects model of the association between poverty and child functioning: the role of children’s poverty-related stress. *J Loss Trauma*. (2008) *13*:156–85. doi: 10.1080/15325020701742185

Αυτή η έρευνα έχει λάβει την οικονομική συνεισφορά του Προγράμματος Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω του έργου «WAY – Ολιστική Προσέγγιση του Σχολείου για Νέους με μεταναστευτικό υπόβαθρο» στο πλαίσιο της συμφωνίας επιχορήγησης «2020-1-BE01-KA201-074995». Οι πληροφορίες στο έγγραφο αντικατοπτρίζουν τις απόψεις των συγγραφέων και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτό.

Επιμέλεια: Claudia Meroni και Veronica Velasco
Πανεπιστήμιο Milano-Bicocca, Τμήμα Ψυχολογίας

Μετάφραση: Σιδηρόπουλος Δ. – Καμπερίδης Χ.

Νοέμβριος 2022